

Dwudziesta trzecia Międzynarodowa Olimpiada Lingwistyczna

Bukareszt (Rumunia), 26 lipca – 2 sierpnia 2026

Zadanie turnieju drużynowego

Język zapoteki z Teotitlán del Valle należy do kontinuum dialektalnego zachodniej części doliny Tlacoluli w obrębie rodziny oto-mangueskiej. Posługuje się nim około 5000 osób w dolinie Oaxaca w Meksyku. W Teotitlán del Valle krąży legenda o niejakim **Kresěnsy** ‘Crescencio’, nazywanym z szacunkiem **dāKresěnsy** ‘Don Crescencio’, pochodzącym z Sierra Norte – pasma górskiego położonego na północ od Teotitlán del Valle. Potrafił on zmienić się w cokolwiek, nad czego duchem zapanował – od orła aż po sam wiatr – i używał tej zdolności, by rabować bogatych, a zdobycze rozdawać ubogim.

W języku zapotekim z Teotitlán del Valle ton samogłoski wpływa na znaczenie (niski: bez oznaczenia; średni: $\bar{\circ}$; wysoki: $\acute{\circ}$; wznoszący: $\check{\circ}$; opadający: $\hat{\circ}$). Na przykład **bell** ‘wąż, ryba’ ma niski ton, **bēll** ‘jeśli’ ma średni ton, a **béll** ‘ile (pieniędzy)’ ma wysoki ton. Samogłoski rozróżnia się też w zależności od przepływu powietrza (otwarty: bez oznaczenia; częściowo zamknięty: $\circ$; całkowicie zamknięty: $\circ$). Ton samogłoski i przepływ powietrza mogą się zmieniać pod wpływem różnych czynników, takich jak sąsiednie głoski bądź określone procesy. Na przykład trudno jest utrzymywać ton wysoki z ograniczonym przepływem powietrza, więc ton staje się opadający. Innego przykładu może dostarczyć porównanie imion **Kresěnsy** i **dāKresěnsy**.

△ **r** = krótkie *r*, **rr** jest dłuższym, drżącym *r*. **x** $\approx$ *ś*. **xh** $\approx$ *ż*. **tx** $\approx$ *ć*. **dx** $\approx$ *dź*. **y** = *j* w słowie *jajko*. **e** = samogłoska pośrednia między *e* oraz *i*. **ε** = polskie *e*.



Map data ©2026 Google, INEGI

Część I.

Poniżej podana została wersja legendy o Don Crescencio opowiedziana przez p. Guillerminę Bautistę Lorenzo, nagrana i zapisana przez Hiroto Uchiharę i Ambrocio Gutiérreza Lorenzo. Podkreślenie w tłumaczeniach słów lub fraz oznacza akcent logiczny. W zdaniach zawierających mowę niezależną mówca jest wskazany w nawiasach (wyłącznie w tłumaczeniach). W języku zapotECKIM z Teotitlán del Valle przecinki wskazują dłuższe przerwy w mowie, a spacje oznaczają przerwy krótsze.

Fragmenty opowieści zostały podane w przypadkowej kolejności na **stronie 3**, a ich tłumaczenia – w kolejności chronologicznej na **stronie 4**. Historia składa się z dwóch części. Pierwsza część obejmuje tłumaczenia 1–17 i zdania A–Q. Druga część obejmuje tłumaczenia 18–41 i zdania AA–RR; w drugiej części opowieści występuje sześć tłumaczeń polskich, którym brakuje odpowiedników w języku zapotECKIM z Teotitlán del Valle.

Zdania w języku zapotECKIM z Teotitlán del Valle zawierają zapożyczenia, które zostały zapisane w tłumaczeniu polskim kursywą w indeksie dolnym po danym słowie. Na przykład „bogaty_{rico}” oznacza, że słowo, które w języku zapotECKIM z Teotitlán del Valle znaczy „bogaty”, pochodzi od słowa *rico*.

Zapożyczenia z języka hiszpańskiego:

- | | | |
|-----------------------------------|---------------------------------|-------------------------------|
| • ‘osioł’ < <i>burro</i> ; | • ‘pacholek’ < <i>mozo</i> ; | • ‘bogaty’ < <i>rico</i> ; |
| • ‘aż, do’ < <i>hasta</i> ; | • ‘ubogi’ < <i>pobre</i> ; | • ‘tydzień’ < <i>semana</i> ; |
| • ‘godzina, czas’ < <i>hora</i> ; | • ‘powód, cel’ < <i>razón</i> ; | • ‘sklep’ < <i>tienda</i> . |

$\triangleleft$ $\left. \begin{array}{l} rr \text{ w słowie } burro \\ r \text{ w słowach } razón, rico \end{array} \right\}$ jest dłuższym, drżącym *r*. *r* w słowach *hora, pobre* = krótkie *r*. *c* = polskie *k*. *z* = polskie *s*. *h* jest nieme.

Zapożyczenie z języka nahuatl: ‘mezcal’ < *mexcalli*.

$\triangleleft$ $x \approx \acute{s}$. *c* = polskie *k*.

Mezcal jest napojem alkoholowym wytwarzanym z roślin agawy.

Miasto Oaxaca jest stolicą stanu Oaxaca w Meksyku.

- (a) Dopasujcie tłumaczenia 1–17 do odpowiadających im zdań A–Q.
- (b) Dopasujcie tłumaczenia 18–41 do odpowiadających im zdań AA–RR. Napiszcie „brak”, jeżeli danego odpowiednika brakuje.
- (c) Napiszcie sześć brakujących zdań w języku zapotECKIM z Teotitlán del Valle, których tłumaczenia zostały podane. Możecie zapisywać tłumaczenia w dowolnej kolejności, ale musicie wskazać, które spośród zdań 18–41 tłumaczycie.

△ Zdania A–Q odpowiadają tłumaczeniom 1–17.

- A. Gāxhbālūyān lādān xáridyε maskály.
- B. Gāxhgúnñi dāKrésěnsy, xhí txítô'n, xhí txítô'n maskálykán Llŵá'.
- C. Gāxhzé dāKrésěnsy nez Llŵá' zétā'wān máskálykī, zénēn dxmúsān txírúdxpúrrān.
- D. Gazūb xsilytε retyug dāKrésěnsy dūb térugwāyān.
- E. Gūlgúgwā dbúrr maskálykán. Gūlgúgwā lādúm maskálykán.
- F. Gullikā yúbyú, zilytε maskály rayápún, xhí txítô'nēn Llŵá'.
- G. Komnā'tē rizākān rūnyān zūynkī tūzyān, gūdīlyān tāt mūs gáknē lān.
- H. Kresěnsy bidyélān.
- I. Lē'n dāyn gáxyga logedxrē' gūbānyān.
- J. Lē'n teges rô'wtε rugwāyānén.
- K. Maskály batā'wān gáxhtxī'nga, txī'nga gūpān mēdy.
- L. Nā dūdxbā.
- M. Rrīkwte guk dāKrésěnsy kommaskály gulēn.
- N. Txianā tyóp xmán kánēn lādān, zilytε maskály ákábēdān.
- O. Txikytε gunñdān gūbāyn tébēnny nírak ryak bi.
- P. Zēky rūnyān gáxhribēn máskály.
- Q. Zittε mēdy gūpān, zittε mēdy gūpān.

△ Zdania AA–RR, oraz sześć brakujących zdań, odpowiadają tłumaczeniom 18–41.

- AA. Bāgály nāin?
- BB. Gāxhgúrki byāk dāKrésěnsy tebidun rô'wtε.
- CC. Gāxhwénēn dxmúsān tédyēnd rô'wtε tésīdān xígyénēdān.
- DD. Gūltū', gūltū'. Tiptε nā bídunkán.
- EE. Maskály bānyān téretā'wānén Llŵá'.
- FF. Nā'tē gū dūxpúrrun, nā'tē gū dūxpúrrun.
- GG. Rēky bákātsān txī'n xmēdyān.
- HH. Targū'ntū gūltū', targū'ntū gūltū'.
 - II. Txibazūyndān lē'n dyēnd rô'wtēkī, gāxhgúnñi dāKrésěnsy, gūlkā' rátε nirikāztū txírúgūlgúgwāin dūxpúrrun.
- JJ. TxigūkdāKrésěnsy bēngúl, lē'n dā:yn gūbānyān.
- KK. Txirútxiáruguyn kíxhān gáxhryākān bídun, tékēdtúrúđēddi xsón xúr ridyēñ lē'n dyēndkī.
- LL. Txī'n niribān dāKrésěnsykī rūtā'wān Llŵá'.
- MM. Xtxī'nīn rīgīzyān ríkā' dxmúsān.
- NN. Xtxī'nīn rúđēdān dbēnny prúb nirādxāgān txiázyén.
- OO. Zēky gūk xkālānyān.
- PP. Zēky rūnyān tékēdrīgīxhdyān rátε nirizyēn, komaxt nākāytε rak txiryākān bídun.
- QQ. Zittε mēdy rāpā', zittε mēdy rāpā', zyēntε bēnny zāk gáknē.
- RR. Zyēntε xīndēky yū' rē, gūlkā', gūlkā' rátε nitxíka dūxpúrrun, gūlkā'.

△ Tłumaczenia 1–17 odpowiadają zdaniom A–Q.

(1) Dawno temu, powiedzieli [mi], zamieszkał [tu] człowiek, który potrafił zmieniać się w wiatr. (2) Zamieszkał na wzgórzu blisko tej wioski. (3) Przedstawił się jako Crescencio. (4) Don Crescencio stał się bardzo bogaty_{rico}, ponieważ nawytwarzał mezcalu_{mexcalli}. (5) Sprzedał mezcal_{mexcalli}, [i] wtedy po trochu, po trochu zgromadził pieniądze. (6) Zgromadził mnóstwo pieniędzy. Zgromadził mnóstwo pieniędzy. (7) Bardzo wczesnymi rankami Don Crescencio chodził kroić agawę po to, żeby [ją] gotować. (8) Gotował ją w bardzo dużym garnku. (9) Czynił tak, wtedy wytwarzał mezcal_{mexcalli}. (10) Ponieważ uważał, że czynienie tamtej pracy samemu jest bardzo trudne, wyszukał czterech pacholków_{mozo}, którzy mogliby go wesprzeć. (11) [I] wtedy nauczył ich, jak wytwarzać mezcal_{mexcalli}. (12) Po dwóch tygodniach_{semana}, jak ich [tak] bierze z sobą, już wytwarzają mnóstwo mezcalu_{mexcalli}. (13) [I] wtedy Don Crescencio powiedział: „Jutro możemy pójść sprzedać. Jutro możemy pójść sprzedać ten mezcal_{mexcalli} w mieście Oaxaca.” (14) (Pachołek) „Masz rację. Gromadziliśmy mnóstwo mezcalu_{mexcalli}. Jutro możemy pójść sprzedać go w mieście Oaxaca.” (15) (Don Crescencio) „Załadujcie osły_{burro} tym mezcalem_{mexcalli}. Załadujcie je tym mezcalem_{mexcalli}.” (16) [I] wtedy Don Crescencio idzie do miasta Oaxaca, idzie sprzedać tamten mezcal_{mexcalli}, idąc, bierze z sobą swoich pacholków_{mozo} i swoje osły_{burro}. (17) No, [taka] jest historia.

△ Tłumaczenia 18–41 odpowiadają zdaniom AA–RR, sześć zdań nie ma swojego odpowiednika.

(18) Kiedy dotarł do miasta Oaxaca, wtedy sprzedał tamten mezcal_{mexcalli}. (19) [I] wtedy zabrał z sobą swoich pacholków_{mozo} do bardzo dużego sklepu_{tienda}, po to, żeby mogli kupić coś, co mogliby zabrać z powrotem. (20) Kiedy dotarli do tamtego bardzo dużego sklepu_{tienda}, wtedy Don Crescencio powiedział: „Bierzcie wszystko, co chcecie, i ładujcie na nasze osły_{burro}.” (21) (Pachołkowie) „Tu jest mnóstwo rzeczy. Bierzcie. Bierzcie wszystko, co nasze osły_{burro} mogą unieść. Bierzcie.” (22) (Pachołkowie) „Nasze osły_{burro} mogą unieść bardzo ciężkie [ładunki]. Nasze osły_{burro} mogą unieść bardzo ciężkie [ładunki].” (23) (Don Crescencio) „Ile to kosztuje?” (24) [I] wtedy, w tamtym momencie_{hora}, Don Crescencio zmienił się w bardzo dużą trąbę powietrzną. (25) Zmienił się w bardzo dużą trąbę powietrzną w tamtym sklepie_{tienda}. (26) Czynił tak po to, żeby nie płacić za wszystko, co kupował, ponieważ robiło się aż_{hasta} bardzo ciemno, gdy zmieniał się w trąbę powietrzną. (27) (Don Crescencio) „Szybko, chodźmy. Szybko, chodźmy.” (28) (Pachołkowie) „Chodźmy. Chodźmy. Ta trąba powietrzna jest bardzo silna.” (29) Trochę [z tego], co tamten Don Crescencio kradł, sprzedawał w mieście Oaxaca. (30) Rozdzielał jeszcze trochę, [a] jego pacholki_{mozo} brali. (31) Oddawał jeszcze trochę ubogim_{pobre} ludziom, których spotykał, kiedy już (akurat) szedł z powrotem. (32) Takim się stało jego życie. (33) Takim się stało życie Don Crescencio. (34) Zrobił mezcal_{mexcalli} po to, żeby chodzić go sprzedawać w mieście Oaxaca. (35) Chodził tam i brał rzeczy, które mógł zabrać z powrotem. (36) A kiedy miał płacić, zmieniał się w trąbę powietrzną po to, żeby nikt nie widział (dosł. nie dawał rozumu_{razón}), w którym momencie_{hora} wychodził z tamtego sklepu_{tienda}. (37) (Don Crescencio) „Gromadziłem mnóstwo pieniędzy. Gromadziłem mnóstwo pieniędzy. Będę potrafił wesprzeć mnóstwo ludzi.” (38) (Pachołek) „Don Crescencio gromadził mnóstwo pieniędzy.” (39) Kiedy Don Crescencio stał się starym człowiekiem, zamieszkał na wzgórzu. (40) Ukrył tam część swoich pieniędzy. (41) Mawiali, że ukrył jeszcze trochę w tej wiosce.

Część II.

Poniżej podana została wersja legendy o Don Crescencio opowiedziana przez p. Anę González Gutiérrez, nagrana przez Angelę Hou (autorkę) i Gabriela Swaiego. Są oni oboje cudzoziemcami, zatem słowo „nasz” nie obejmuje słuchaczy. Natomiast historia została im opowiedziana nieco bardziej potocznie, ponieważ w momencie nagrywania znali się już z Aną.

Poniżej historię podano w kolejności chronologicznej, ale tłumaczenia zostały wymieszane. Niektórych tłumaczeń brakuje. Ponadto w tłumaczeniach brakuje podkreśleń oznaczających akcent logiczny.

Zapózyczenia z języka hiszpańskiego: ‘centavo, grosz, pieniądze’ < *centavo*; ‘sposób’ < *modo*; ‘ale’ < *pero*. Centavo jest monetą o niskiej wartości, odpowiednikiem grosza.

- (d) Dopasujcie zdania 1–11 do odpowiadających im tłumaczeń A–F. Napiszcie „brak”, jeżeli danego tłumaczenia brakuje.
- (e) Wskażcie słowo albo wyrażenie, które powinno być podkreślone w tłumaczeniach A–F. Jeżeli w tłumaczeniu nie ma wyróżnionego akcentem logicznym słowa lub frazy, zapiszcie „brak”.
- (f) Przetłumaczcie pięć pozostałych zdań. Jeśli na słowo lub frazę pada akcent logiczny, podkreślcie je. Możecie zapisywać tłumaczenia w dowolnej kolejności, ale musicie wskazać, które spośród zdań 1–11 tłumaczycie.

(1) Binnyetrê', nā, rinnīdān lān Krésēnsy. (2) Lān nān tébinnyet, rāknēn bēnny prub. (3) Txiázêdān yū' rē rikīnān sēntāb. (4) Per lān kédraḫhyēldyān témudx kanáknēn dūsō'n. (5) Lān nā txyākān bí, dyēkān bīsyê. (6) Āx zēky ná nírīnnyān lódūsō'n nirixh' sentāb. (7) Āx zēky ná níbēllryākān bí. (8) Āx térākān sēntābkī lōdān térudēdānén dūsā' prübūn. (9) Dūsō'n nirākīn tésentāb kannāb bēllrākxhūdān bēll. (10) Lān gyēbā, gyēn ráknēn dūsā' prübūn. (11) Āx zēky ná tédīdx xtē binnyetrê' nigūknē dúgālbāyn xtē dūsō'n nirikīn dūnūn.

- A. Taki był ten, który mawiał naszej społeczności, że pieniądze_{centavo} bywają zdobyte (dosł. wyciśnięte).
- B. Ale_{pero} on nie znajdował środków_{modo}, którymi mógłby wesprzeć naszą społeczność.
- C. Bez względu na to, o ile pieniędzy (akurat) prosiła nasza społeczność, która zarabiała [marne] grosze_{centavo}, jeśli byli chorzy...
- D. Jest taki ktoś... mawiali, że przedstawia się jako Crescencio.
- E. Kiedy już przybywa, by tu zostać, [to] potrzebne były [ludziom] pieniądze_{centavo}.
- F. ... po to, żeby zarabiać dla nich tamte pieniądze_{centavo}, żeby oddawać je naszej ubogiej_{pobre} społeczności.

Część III.

W tej części przedstawiono elementy morfologii czasowników języka zapotECKego z Teotitlán del Valle. Podane są czasowniki w trzech formach: podstawowej bez podmiotu, oraz z podmiotami w 1. i 3. os. l. poj. W formie podstawowej przedrostki zostały dla waszej wygody oddzielone od rdzenia łącznikami (-). W niektórych formach łącznik został oznaczony tonem wysokim (ˊ), wskazującym, że poprzedzający przedrostek powoduje wymowę następującej samogłoski w tonie wysokim. Przedrostek zerowy (Ø) został użyty tam, gdzie zmiana znaczenia nie wiąże się z dodaniem żadnych głosek. Znaczenia form w 1. os. l. poj. zostały podane w przypadkowej kolejności. Symbol *x* oznacza „ktoś, coś, gdzieś”.

	Forma podst.	1 os. l. poj.	3 os. l. poj.	Znaczenia form 1. os. l. poj.
1.	b-a-dxāg	badxāgá	badxāgān	A. wykupiłem <i>x</i>
2.	b-a-txa	batxā	bātxān	B. mogę/mógłbym zgłodnieć
3.	bi-dxiby	bidxībya	bidxībyān	C. mogę/mógłbym napęlić <i>x</i>
4.	bi-dyē	bidyē	bidyēn	D. mogę/mógłbym skoczyć
5.	g-a-dxāg	gadxāgá	gadxāgān	E. mogę/mógłbym zostawić <i>x</i>
6.	g-u-sēd	gusēda	gusēdān	F. mogę/mógłbym spotkać <i>x</i>
7.	g-u-txa	gutxā	gutxān	G. mogę/mógłbym nauczyć się <i>x</i>
8.	gu-bix	gubixa	gubīxān	H. wypełniłem <i>x</i>
9.	gu-gizh	gugīzha	gugīzhān	I. wypełniam/wypełniałem <i>x</i> (zwykle)
10.	gu-llyān	gūllyāná	gūllyānān	J. płoszę się/płoszyłem się (zwykle)
11.	gu-tyes	gutyēsá	gutyēsān	K. spłoszyłem się
12.	gu-zī	guzyē	gūzyēn	L. przeskoczyłem
13.	r-a-dxāg	radxāgá	radxāgān	M. zostawiłem <i>x</i>
14.	r-u-sēd	rusēda	rusēdān	N. mieszkam/mieszkałem/żyję/żyłem (zwykle)
15.	r-u-txa	rutxā	rūtxān	O. spotykam/spotykałem <i>x</i> (zwykle)
16.	ri-bāyn	ribānyá	ribānyān	P. spotkałem <i>x</i>
17.	ri-dxiby	ridxībya	ridxībyān	Q. zapłaciłem za <i>x</i>
18.	Ø-dyē	dyē	dyēn	R. uczę się/uczyłem się <i>x</i> (zwykle)
19.	Ø-llyān	llyāná	llyānān	S. zgłodniałem
20.	Ø-tyes	tyēsá	tyēsān	T. obrocono mnie

(g) Dopasujcie formy czasowników 1–20 do odpowiadających im znaczeń A–T.

Poniżej podane zostały dwie grupy form czasownikowych, których formy 1 os. l. poj. oznaczają ‘czekam/czekałem (zwykle)’ i ‘bywam/byłem/bywałem w sytuacji (zwykle)’, w przypadkowej kolejności. Jak pokazano powyżej, niektóre czasowniki w obecności podmiotu w 1. os. l. poj. podlegają dalszym modyfikacjom, zależnie od znaczenia czasownika – w tym dokładnie jeden spośród czasowników wymienionych poniżej.

Forma podst.	1 os. l. poj.	3 os. l. poj.
ri-bēz	ribēzá	ribēzán
ri-bēz	ribēzá	ribēzán

(h) Dopasujcie czasowniki do znaczeń. Opiszcie, w jaki sposób utworzone zostały formy 1. os. i dlaczego różnią się między sobą.

(i) Zapiszcie w języku zapotECKim z Teotitlán del Valle formy czasownikowe odpowiadające tłumaczeniom 21–30.

21. może/mógłby się spłoszyć
22. może/mógłby mieszkać/żyć
23. skacze/skakał (zwykle)
24. nauczył się *x*
25. bywam/byłem/bywałem głodny (zwykle)
26. mogę/mógłbym być obrócony
27. mogę/mógłbym się spłoszyć
28. mogę/mógłbym mieszkać/żyć
29. skaczę/skakałem (zwykle)
30. nauczyłem się *x*

(j) Zapiszcie w języku zapotECKim z Teotitlán del Valle zdania odpowiadające tłumaczeniom 31–35. Jeżeli słowo lub zdanie da się przetłumaczyć na więcej niż jeden sposób, użyjcie grzeczniejszej formy z Części I.

31. Dawno temu zamieszkałem na północy, wtedy dotarłem do tej wsi.
32. Po tym, gdy spotkałem orły i węże blisko tamtej wsi, mogłem się w nie zmienić.
33. Ale kiedy tak robiłem, chciałem wszystkiego, czego one chciały.
34. Gdy słońce wznosiło się, kradłem pieniądze bogatych ludzi na zachodzie.
35. A kiedy słońce zachodziło, ukrywałem je na wschodzie po to, żeby moja społeczność mogła żyć.

—Angela Hou, Nina Stadermann

Redakcja: Samuel Ahmed, Ákos Blaskovics, Mihai-Alexandru Bratu, Aida Dawletowa, Iwan Derżanski (red. techn.), Ana Meta Dolinar, Dmitrij Gierasimow, Ksenia Gilarowa, Stanisław Gurewicz, Angela Hou, Boris Iomdin, Bruno L’Astorina, Dan-Mircea Mirea (red. odp.), Andriej Nikulin, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Aleksandr Piperski, Maria Rubinsztejn, Kazune Sato, Elysia Warner, Milena Wenewa.

Tekst polski: Daniel Rucki, Przemysław Podleśny.

Powodzenia!

Dwudziesta trzecia Międzynarodowa Olimpiada Lingwistyczna

Bukareszt (Rumunia), 26 lipca – 2 sierpnia 2026

Arkusz odpowiedzi: **Drużyna** _____

(a)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	

(b)

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.

(c) Możecie zapisywać tłumaczenia w dowolnej kolejności, ale musicie wskazać, które spośród zdań 18–41 tłumaczycie.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

(d)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----

(e)

A.	B.	C.
D.	E.	F.

Arkusz odpowiedzi: **Drużyna** _____

- (f) Możecie zapisywać tłumaczenia w dowolnej kolejności, ale musicie wskazać, które spośród zdań 1–11 tłumaczycie.

_____. _____

_____. _____

_____. _____

_____. _____

_____. _____

(g)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

- (h) Dopasujcie czasowniki do znaczeń. Opiszcie, w jaki sposób utworzone zostały formy 1. os. i dlaczego różnią się między sobą.

(i)

21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.

- (j) 31. _____
32. _____
33. _____
34. _____
35. _____

⚠ Poza odpowiedzią żadne wyjaśnienia nie są wymagane ani nie będą punktowane.